

УДК 338.64

Червен І.І.*доктор економічних наук,
професор кафедри управління виробництвом
та інноваційною діяльністю підприємств
Миколаївського національного аграрного університету***Омелянович В.В.***студент
Миколаївського національного аграрного університету*

РОЗВИТОК ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ГАЛУЗІ ВИНОГРАДАРСТВА ОЧАКІВСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

DEVELOPMENT AND EFFECTIVENESS OF THE VINE HOUSE OF THE OCHAKIV DISTRICT OF MYKOLAYIV REGION

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто розвиток галузі виноградарства, продукція якої користується надзвичайним попитом в Україні. Здійснено аналіз динаміки основних показників розвитку виноградарства за 2005–2016 рр. у розрізі оцінки загальної площі виноградних насаджень, їх плононосності, врожайності, валового збору та питомої ваги сільськогосподарських підприємств Очаківського району Миколаївської області. Визначено основні шляхи підвищення ефективності галузі виноградарства в районі.

Ключові слова: розвиток, виноградарство, площі виноградних насаджень, урожайність, валовий збір, ефективність.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрено развитие отрасли виноградарства, продукция которой пользуется необычайным спросом в Украине. Осуществлен анализ динамики основных показателей развития виноградарства за 2005–2016 гг. в разрезе оценки общей площади виноградных насаждений, их плононосности, урожайности, валового сбора и удельного веса сельских хозяйственных предприятий Очаковского района Николаевской области. Определены основные пути повышения эффективности отрасли виноградарства в районе.

Ключевые слова: развитие, виноградарство, площади виноградных насаждений, урожайность, валовой сбор, эффективность.

ANNOTATION

The article deals with the development of the wine-growing sector, whose products are in great demand in Ukraine. The analysis of the dynamics of the main indicators of viticulture development for 2005–2016 in terms of the total area of grape plantations, their fecundity, yield, gross collection and the share of agricultural enterprises in Ochakivsky district of Mykolaiv region was analyzed. The main ways of improving the efficiency of the wine-growing sector in the region are determined.

Keywords: development, viticulture, area of grape plantations, productivity, gross collection, efficiency.

Постановка проблеми. Виноградарство є важливим сектором економіки Миколаївської області, здатним виробляти висококонкурентну продукцію. Важливо створити умови для ефективної роботи галузі як одного з найбільш перспективних напрямів господарської діяльності нашого регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Економічні проблеми виноградарства вивчалися у працях О.М. Гаркуші, І.І. Червена, Б.В. Буркинського та інших вітчизняних науковців. Розвитку галузі в нинішніх реаліях приділено

велику увагу в наукових працях співробітників Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.С. Таїрова» Н.А. Мулюкиної та Л.В. Джабурія, Національного інституту винограду і вина «Магарач» І.Г. Матчиної та Д.Б. Волинкіної. Науковцями проаналізовано сучасний стан виноградарської галузі України і регіонів, розроблено загальні методичні підходи до оцінки ефективності функціонування галузі та концепції її подальшого розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Динамічні зміни економічної ситуації в регіоні зумовлюють необхідність подальшого вивчення та пошуку шляхів вирішення проблем, які гальмують розвиток виноградарських підприємств та стримують їх можливість ефективно працювати в жорсткому конкурентному середовищі.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності розроблення напрямів удосконалення та розвитку виноградарства в Очаківському районі на основі аналізу стану цієї галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світі відзначається позитивна тенденція до підвищення кількості споживаного винограду. При цьому споживання свіжого винограду на душу населення в різних країнах досить різниться – від 5–10 кг в Італії, Іспанії, Португалії, Аргентині, Югославії, Румунії, ФРН, Угорщині і Франції, 10–15 кг – в Ізраїлі, 15–30 кг – у Болгарії, Кіпрі, Греції, Туреччині та деяких інших країнах Близького Сходу та Середньої Азії до більше 40 кг на душу населення в рік у Сирії, Йорданії та інших арабських країнах [1].

В Україні ж за медичної норми споживання 8 кг ягід на людину на рік нині виробляється лише близько 1 кг, тобто у вісім разів менше норми [2].

Займаючи незначну питому вагу в площі сільськогосподарських угідь, виноградарство суттєво впливає на рівень соціально-економічного розвитку регіонів, тому однією з провідних галузей сільського господарства південних регіонів України (у тому числі і Миколаївської

області) є виноградарство, яке довгі роки забезпечувало високу прибутковість і, по суті, було своєрідною страховою культурою в несприятливій (особливо в засушливі) роки.

У 2016 р. найбільша питома вага виробництва винограду в Миколаївській області спостерігається в Очаківському – 73,5%, Березанському – 14,9% та Казанківському – 2,7% районах.

Розглянемо динаміку виробництва винограду в розрізі Миколаївської області та Очаківського району за 2005–2016 рр. (рис. 1).

Як видно з наведеного рис. 1, у Миколаївській області обсяг виробництва винограду в 2016 р. порівняно з 2005 р. зріс на 43,3%, що позитивно впливає на галузь.

У цілому проведений аналіз обсягів виробництва винограду сільськогосподарськими підприємствами Очаківського району за період 2005–2016 рр. показує, що за відносно стабільних показників обсягу виробництва та навіть деякого його нарощування з 2008 р. (що є логічним, урахувавши і збільшення врожайності у ці роки, рис. 3) спостерігається залежність результатів діяльності виноградарських підприємств від негативних природних чинників.

Виробництво винограду безпосередньо залежить від двох чинників: площі виноградних насаджень і врожайності. На рис. 2 графічно представлено динаміку площ виноградників у цілому по Миколаївській області та по Очаківському району.

Нині загальна посадкова площа виноградників у Миколаївській області та Очаківському району становить 5,2 та 2,7 тис. га відповідно, і за останні десять років цей показник суттєво не змінюється.

Найбільші площі виноградних насаджень зосереджено в Очаківському (48,2%), Березанському (21,4%), Миколаївському (10,7%) та Вознесенському (7,1%) районах.

Ще одним показником, що характеризує стан виноградарства та істотно впливає на обсяги виробництва, є врожайність (рис. 3).

Цей показник як по області, так і по Очаківському району не відрізняється чіткою динамікою зростання або зменшення. Його значення варіюється від 60,8 до 164,5 ц/га. Врожайність винограду безпосередньо залежить від природно-кліматичних і ґрунтових умов, технології догляду за культурою, вживаних сортів винограду тощо. Середня врожайність по Миколаївській області за останні 10 років становить приблизно 92,2–105,3 ц/га. Деяко вищий цей показник по Очаківському району – близько 130,8 ц/га.

Врожайність виноградних насаджень району вдвічі-тричі нижча, ніж та, яку забезпечують природна родючість ґрунту та потенційні можливості рослини. Причинами зменшення врожайності винограду, крім впливу ґрунтово-кліматичних умов, є недостатнє внесення мінеральних та органічних добрив, використання препаратів для боротьби зі шкідниками і хворобами, відсутність ефективних засобів захисту рослин, низький рівень інтенсивності ведення галузі, далекий від оптимального сортовий склад виноградників, тип насаджень, їх щільність та вік, труднощі і перебої в постачанні паливно-мастильних матеріалів, незадовільне технічне забезпечення.

Виноградарство має досить великий потенціал для розвитку. У цій галузі Україна може

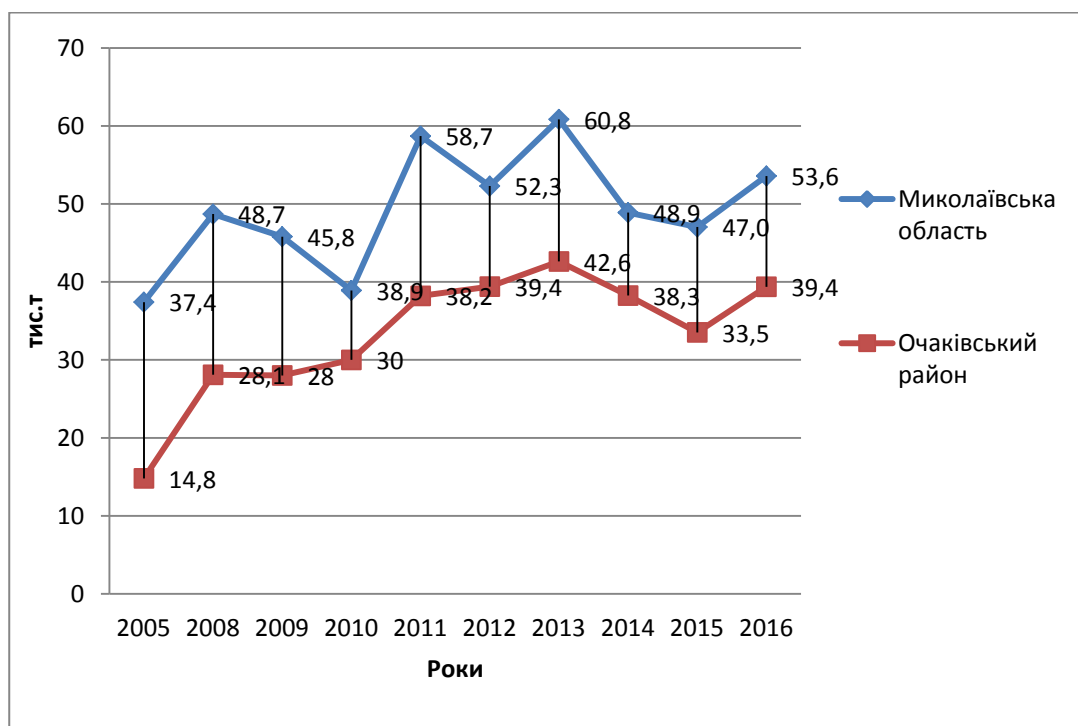

Рис. 1. Валовий збір винограду, тис. т [3]

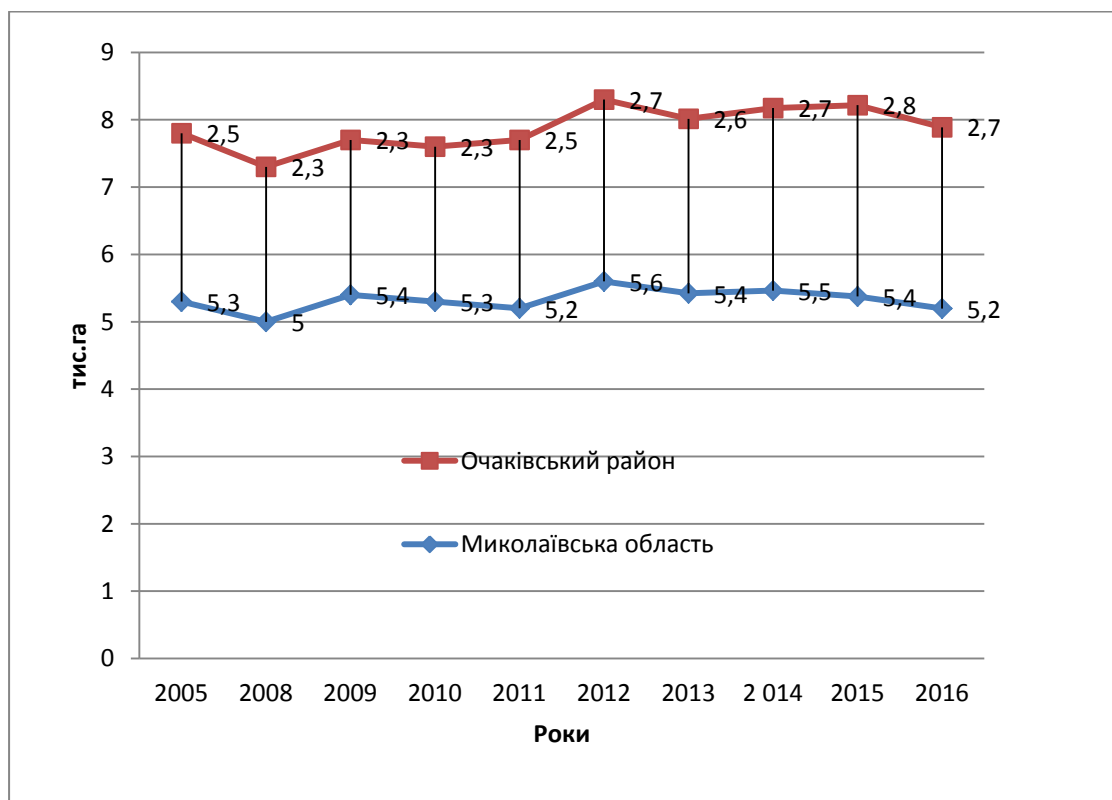

Рис. 2. Площі виноградних насаджень у плодоносному віці, тис. га [3]

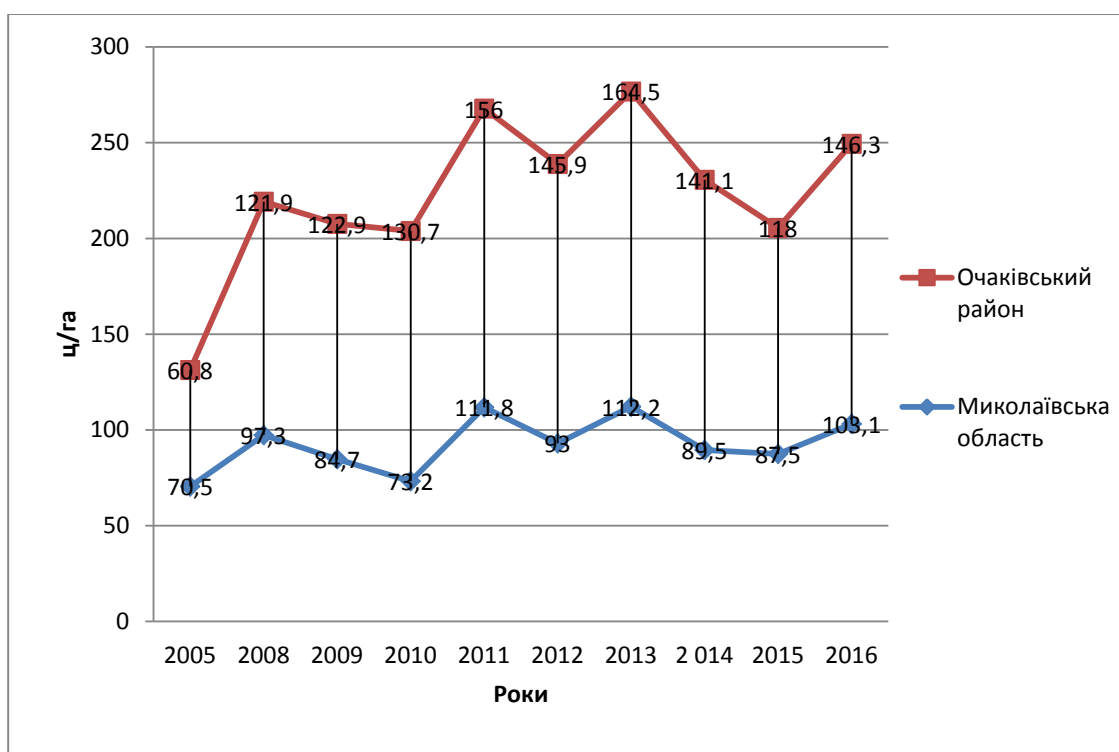

Рис. 3. Врожайність винограду, ц/га [3]

досягти неймовірних висот і зрівнятися з такими державами, як Італія, Іспанія, Франція. Слід зазначити, що в країнах ЄС, зокрема у Франції і Італії, нормою вважаються показники в 350–400 ц/га. Помітно вище, ніж у

нашій державі, врожаї в сусідній Молдові. У Вірменії традиційний сорт Ркацителі дає змогу фермерам регулярно збирати понад 200 ц/га, доводячи в урожайні роки цей показник до 300 ц/га [2].

Врожайність винограду в спеціалізованих господарствах Миколаївської області може досягти 150–200 ц/га за рахунок ліквідації зріджених плантацій, поліпшення сортового складу насаджень, оптимального внесення добрив, застосування зрошення, впровадження системи заходів із поліпшення якості винограду, особливо його цукристості. У зв'язку з великою трудомісткістю галузі велике значення має впровадження комплексної механізації і прогресивної технології.

Економічна ефективність виноградарства залежить від рівня врожайності, виробничих витрат на 1 га винограднику, якості винограду та цін його реалізації (табл. 1).

Згідно з даними табл. 1, собівартість 1 ц винограду в 2016 р. на сільськогосподарських підприємствах району підвищилася порівняно з 2012 р. на 48,9%. Економічна ефективність виробництва винограду значною мірою залежить від ціни реалізації, яка в 2016 р. підвищилася порівняно з 2012 р. на 44,7%. Ціна залежить від якості винограду. За 1 т столових сортів винограду першого товарного сорту виплачують на 20% більше, ніж за 1 т другого сорту. Ціна реалізації винограду промислових сортів установлюється залежно від його цукристості. Так, за підвищення цукристості винограду з 17–18% до 21–22% ціна за 1 т продукції може зрости вдвічі.

Прибуток у 2016 р. порівняно з 2012 р. також мав тенденцію до збільшення майже на 55%. Але в 2016 р. середній рівень рентабельності виробництва винограду по Очаківському району становив 200%. Порівняно з 2012 р. рівень рентабельності зменшився на 8,8%, а з 2013 р. – на 66,5%. Цей показник перевищує оптимальне значення (40,6%), тому можна стверджувати, що виробництво продукції виноградарства у цілому по Очаківському району високоефективне.

Одним із пріоритетів сучасного вітчизняного виноградарства, який сприятиме успішній конкуренції в умовах міжнародного ринку, є вирощування екологічно чистої продукції. Слід невідкладно ввестися державний екологічний контроль над станом ґрунтів і продукції виноградарства, а також виділити зони і розробити технології виробництва продукції для дитячого

і дієтичного харчування, відновити матеріально-технічну базу для виробництва столового винограду для споживання у свіжому вигляді і сировини для задоволення потреб консервної промисловості. При цьому варто налагодити виробництво необхідної тари для збирання і реалізації столового винограду, розширити мережу холодильників для короткотермінового та тривалого зберігання.

Однією з найважливіших умов подальшого розвитку виноградарства є вдосконалення організації виробництва в господарствах різних форм власності.

Як бачимо, перелік основних питань, які потребують вирішення, дуже довгий. Є знання та висококваліфіковані науковці, фахівці в галузі виноградарства, є перспективні доробки, збереглася науково-технічна база. Потрібні тільки невідкладні науково обґрунтовані урядові рішення та дієва допомога і контроль їх виконання.

Дуже важливим є залучення інвестицій на збільшення площ виноградних насаджень та на оновлення технічної бази підприємств виноградарства. Щоб підвищити обсяг продажу винограду, вирощеного в Україні, потрібно підвищити якість вітчизняних товарів та встановити обмеження на імпорт сировини, а також ужити заходів із виявлення та усунення фальсифікованої продукції.

Висновки. Виноградарство є традиційною і високоприбутковою галуззю Південного регіону країни, а його продукція користується надзвичайним попитом. За результатами аналізу динаміки розвитку виноградарства в Очаківському районі можна відзначити, що, незважаючи на труднощі в економіці країни, ця галузь продовжує поступово розвиватися. Динаміка розвитку виноградарства в Очаківському районі за 2005–2016 рр. свідчить про незначне зменшення площ виноградних насаджень, але водночас спостерігається зростання врожайності по сільськогосподарським підприємствам – майже вдвічі. Хоча потенціальна врожайність цієї культури може бути більшою досягнутого рівня. З огляду на це, сучасне виноградарське виробництво потребує поліпшення сортового складу насаджень і технологій вирощування винограду з урахуванням потреб ринку.

Таблиця 1

Основні економічні показники виноградарства по Очаківському району Миколаївської області

Роки	Кількість реалізованої продукції, ц	Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	Дохід від реалізації, тис. грн	Прибуток, тис. грн	Собівартість, 1 ц, грн.	Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	Прибуток на 1 ц, грн.	Рівень рентабельності, %
2 012	362405	42006,1	129701	87694,6	115,91	357,89	345,3	208,8
2 013	403406	40806,1	149512	108706	101,15	370,62	410,2	266,4
2 014	367729	36670,8	126094	89422,9	99,72	342,9	243,2	243,9
2 015	335206	54420,3	191912	137491	162,35	572,52	269,5	252,7
2 016	393591	67943,5	203851	135908	172,62	517,93	241,9	200,0

Джерело: розраховано авторами за [3]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. У світі зростає виробництво і споживання винограду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pavlivsca.ub.ua/news/24788-u-sviti-zrostaе-virobnictvo-i-spojivannya-vinogradu.html>.
2. Магарац. Виноградарство и виноделие / Национальная академия аграрных наук Украины. Национальный институт винограда и вина «Магарац». – 2013. – № 2. – С. 2–4.
3. Сайт Головного управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mikstat.gov.ua>.